

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Tractatus IV. De Poenis Cuilibet Crimini Adhibendis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

TRACTATUS IV. DE POENIS CUILIBET CRIMINI ADHIBENDIS. PROLOGUS.

Dostquam Vilitator elaboraverit pro inveniēdo delicto, de quo Reus accusatus, vel inquisitus erat, reperitque Reo culpabili, debet etiam eum condignis poenis punire: & ne in incerto labore pro quarendis specialibus poenis Reo secundum gravitatem delicti infligendis, visum est nobis, poenas aliquas assignare, tam à Jure, quàm à nostris Constitutionibus, imò etiam ab aliorum Ordinum legibus, tam pro gravioribus, quàm pro gravissimis culpis taxatas, hic breviter inferere: ut in casu, quo neque in nostris Constitutionibus, neque in Jure Canonico certa poena fuerit stabilita, (nam tunc ab eis non licet recedere, Constitutiones enim Regularium omninò in imponendis poenis observandæ sunt) possint Vilitatores ad manum habere aliquas apud alias Religiones in praxi observatas poenas, & eas delictis extraordinariis infligere.

CAPVT I.

De Poenis in particu'ari, & quod poena mortis, vel tritremium Regularibus non sit infligenda.

Cum autem Jus Canonicum nunquam pro aliquo delicto, etiam gravissimo, poenam mortis, & sanguinis imponat, nullus apud Regulares puniri debet poena mortis, vel sanguinis, quantumcumque crimen gravissimum commiserit.

Tritremium autem poena, quæ in facinorosos videtur locum obtinuisse, utinam adversus Religiosos nunquam adhiberetur. Hinc Bernardus Diaz in sua Praxi, in Clericis etiam ejusmodi supplicium deplorat multis, & prudentissimis, & efficacissimis rationibus usus, ac præterea addit verba, quæ sequuntur. *Quis merito non judicabit indecens, Sacerdotes DEI, quibus major dignitas collata est, quàm Angelis quantumcumque facinorosos tam perpetuo hoc infami punitionis generi iradi, ubi tanta est sceleratorum hominum copia, tantus squalor, tantus denique omnium ærumnarum, ac immundiciarum æcervus est: ubi insuper passim damnatos homines & nudari, & flagella laicorum pati manibus, quotidianum est? nisi in casu quo post degradationem Sacerdos tradendus esset ad ultimum supplicium subeundum Curia seculari; & tunc etiam tolerabilis crederem, Sacerdotem quemquam post traditionem Curia, turpissima quoque mortis generis (dam tamen momentaneum) vitam*

finire quàm ipsum longo vita intervallo cum 100 facinorosis hominibus, ac sapius infidelibus, tali quotidiana poena torqueri; satis namque ultimo supplicio esset, ut ferirentur aliqui animi pietate, quam in tritremibus vitam agendo, ubi non solum de præteritis non est sperandus dolor, sed deteriores mores ibidem acquisituros, & cum illis meritorios verisimilium timere potest.

Hæc ille. Quare merito Navarrus Comment. 2. lib. 30. de Regularibus, num. 72. asserit, alienum curiale videri à charitate fraternitatis, & paternitatis immo Regularibus habenda, simul & à consuetudine Sanctorum Augustini, Benedicti, Bernardi, Domini, & Francisci, & aliarum Regularum Institutorum, hujusmodi poenas infligere, cum sola ejjectione à Congregatione videntur fuisse contenti. Hæc tenet Navarrus.

Sed quia hæc materia de poenis latissima est, & illæ, quæ stabilitæ sunt à propriis Ordinum Constitutionibus, juxta earum præscriptum infligendæ sunt; ideo priori loco de poenis à nostris Constitutionibus, graviori, ac gravissima culpe taxatis, omnia levi, aut gravi culpa (de qua inter nos nunquam formatur processus) distinemus: sed oportet ante omnia aliqua præmittere.

CAPVT II.

De poenis iuxta eorum leges Regularibus imponendis.

Judices omnes in ferendis sententiis, Juribus, & statutis Regularibus conformare se debent: quare in primis earum Constitutiones, & earum poenas callere debent.

Ubi verò in propriis Constitutionibus poenae non fuerint sancitae, Visitatores recurrere debent in corrigendis Regularium pravis, & corruptis moribus ad Sacros Canones, ut in Concilio Trident. sess. 14. in prouiso de Reformatione dicitur, & sess. 6. Cap. 6. de Reformatione. Quae enim sibi de Episcopis statuuntur, exceptis his, quae statui Regularium coaptari nequeunt, Praelatis Regularibus omnino congruunt; cum ipsi ex munere sibi commisso, eadem habeant circa laicos subditos Apostolicae sollicitudinis commissionem. Quare etiam non iurent seruare Canones, sicut Episcopi, tamen ratione assumpta jurisdictionis, illam secundum Sacros Canones exercere debent.

Ubi verò sacri defecerint Canones & Religionum statuta, debent ad Jus Civile recurrere: Jus enim Civile, & Canonium maius sibi inuicem suffragari consueverunt, ut dicitur Cap. Susceptus, & Cap. Si aduocatum, distinct. 10. Non dicimus, quod Jus Civile ad unquam debeat seruari: Regulares enim Judices non debent per legem Civilem gubernari, quia lex ita decernit; sed quia ratio, quae lex utitur, sic requirit, proportionate utendo, & Regularibus statutis se conformando.

Ubi verò omnia deficient: Jura, & nulla esset pro aliquo delicto poena decreta, sed potius arbitrio Judicis relicta, tunc Judex iuxta legittimas, & probatas Ordinis Consuetudines, poenas infligere debet. Caveant tamen Visitatores à pravis consuetudinibus, quae potius corripelant, & abusus dici debent, & ne sub specie pietatis, impletatem amplectantur.

Præterea ulterius, quando à Jure non est poena statuta, conformare tamen se debet Judex in arbitrandis poenis, legibus, & Juribus, eliciendo similibus similia. Ita Baldus in Robr. de Constitutionibus, & Concil. Trid. sess. 13. Cap. 2. de Reformatione.

Deinde, ut eruditè aduertit Bernardus Diaz in sua præf. Capite 147. num. 2. in arbitrandis poenis Judex omnes, & singulas ponderare debet circumstantias: videlicet delinquentis conditionem, gradum & statum: an sit solitus delinquere in eodem genere, an casu acciderit, an provocatus, laesivus, vel coactus; an volens & libens: an delictum fuerit cum scandalo: similiter circumstantiae loci, & temporis discutiendae, & diurnitas, & gravitas, vel atrocitas delicti: & an sit damnum tertio, vel Republicae; & si aliqua sit persona offensa, & cujus gradus, & dignitatis existat, & similiter offensa, vel damni magnitudo, & omnes aliae consimiles circumstantiae ponderandae, & juxta eas poenae infligendae.

Præterea juxta doctrinam Baldi in l. Quicumque C. de seruis fugiuis, in arbitrandis poenis Judex temper mitiorem debet eligere poenam, ut in l. Praeter, ff. de panis: quod procul dubio semper

habet locum inter Regulares, intra tamen Justitiae terminos.

Inter Regulares autem, ut bene aduertit Roderic. q. 23. art. 1. poenae sanguinis, & mortis correspondet poena expulsionis à Religione, & privationis habitus Regularis, maxime in Religionibus, ubi aliud propriis legibus non decernitur. Expulsi inquam, si fiat debito modo, & cum aliis circumstantiis, de quibus infra dicemus.

Demum quando tam Jura omnia, quam consuetudines in propria Religione deficient, quibus possit coaptari poena, recurrendum ad aliorum Ordinum Constitutiones, & è similibus casibus similes poenas elicere, & accommodare debent.

CAPVT III.

De graviori culpa, & de poena ei correspondente secundum nostras Constitutiones.

PRIMO in nostra Congregatione gravior culpa reparatur, cum quis præcepto formali obedientiae sibi, vel alii imposito, non obedierit.

Secundo. Qui post emissam professionem, divinum officium non persolverit, & de eo fuerit convictus.

Tertio. Qui verbo, & opere proximum absentem, vel praesentem graviter in fama, vel corpore laeserit.

Quarto. Qui aliquod è voris externae violaverit, postquam fuerit convictus, aut confessus.

Quinto. Qui Superioris officium usurpaverit.

Sexto. Qui Praepositi, aut Definitorum Generalium, Procuratoris Generalis, aut Provincialis literas ab eis, vel ad eos datas aperuerit, vel retardaverit.

Septimo. Qui Communitatis alicujus, vel cujuspiam officio fugientis sigillum adulteraverit, vel sinxerit, aut quaevis alia his similia commiserit.

His culpis, siue his delictis poena gravior correspondet. Est autem poena gravior inter nos, primo: In Capitulo unam disciplinam accipere, & postea in cellam recludi usque ad horam prandii, ac tunc in Refectorium ingredi, humique sedentem pane dumtaxat, & aqua relicta, datoque signo in cellam reverti, ac praeterea ejus poenae tempore in Chorum non ingredi, Sacram Eucharistiam non recipere, voce carere, nullaque in retea officio fungi.

Secundo. Est etiam poena gravior, voce ac loco ultra quindecim dies (citra annum tamen) privati, & per singulas hebdomadas ejus poenae mortificationem unam extraordinariam subire, & fectis sextis pane tantum & vino uti.

Tertio. Poena praeterea gravior est, ut in cellam, carceremve ultra quindecim dies (citra tamen annum) Reus includatur, & eo tempore, si Sacerdos fuerit, Sacrum non faciat, sed in secretiore loco tantummodo audiat, nullusque eum conveniat, nec ipse alium, & tertio quoque die genuflexus ante ostium Refectorii exeat, ac intro-

Dicitur Concilij Tridentini.

Notanda ex Bernardo Diaz.

Notanda ex Roderico.

IESU

Spirit. II

introcuntes Fratres, ut DEUM orent pro ipso, deprecetur, humilique sedentis diebus prandeat.

Quartò. Pœna denique gravior est, ut reus ultra quindecim dies habitum more Novitiorum distinctum gerat, & postremus in Choro & Refectorio sedeat, & in Capitulo cum Donatis aut Novitiis, si ibi fuerint, se prosternens de culpis accuset; tribusque diebus per hebdomadas singulas ad disciplinam se præparet, quam Prior, vel Præfidentis, quoties expedire videbitur, inferet.

Pœna autem omnes has Præpositus Generalis in tota Congregatione, & Provincialis in sua Provincia inferre potest.

Pœter hæc crimina graviora, quibus in nostris Constitutionibus taxata est pœna, sunt etiam alia graviora delicta, quæ quamvis prætermissa sint in nostris legibus, in Constitutionibus tamen aliarum Religionum inter graviores culpas referuntur, illisque imponitur pœna proportionata. Quare non erit abs re, aliqua ex aliorum Ordinum Constitutionibus excerpta, huic Tractatui inferere, ut Visitator, cum neque in Jure Canonico, neque in nostris Constitutionibus designatam pœnam gravioribus culpis invenit, possit recurrere ad aliarum Familiarum Constitutiones, & ex illarum usum, & consuetudine receptas pœnas commissis culpis transferre ad nostram, & casibus occurrentibus eas accommodare.

Verum ut nunc prætermittam aliorum Ordinum consuetudinem, aut legibus, pœnas gravioribus culpis taxatas, ex Constitutionibus Ordinis Predicatorum, de pœnis aliquibus gravioribus culpis infligendis, aliqua breviter referam.

CAPUT IV.

De Pœnis taxatis in Constitutionibus Fratrum Ordinis Prædicatorum.

IN Constitutionibus Fratrum Ordinis Prædicatorum Cap. 18. De graviore culpa, distinctis sequentibus verbis gravior culpa, pœnaque ei imponenda describitur.

Gravior culpa est, si quis per consumaciam, id est manifestam rebellionem inobediens Pralato suo extiterit, vel cum eo in tuus & foris protervè contendere ausus fuerit. Secundo. Si quis percussor fuerit. Tertio. Si quis crimen capitale, id est pœna mortis in seculo puniendum commiserit. Quarto. Si quis procuraverit, quod ipse, vel alius eximatur via non juridica à potestate sui Pralati. Quinto. Si quis rem sibi colatam celaverit, quem B. Augustinus iudicio dicit esse condemnandum.

Si quis convictus fuerit, & veniam petierit de huius criminibus, denudatus vapulet, quantum placuerit Pralato, & sit omnium novissimus in Conventu, & qui culpam perpetrando non erubuerit, membrum diaboli fieri: ad tempus, ut respiciat, sequestretur à consorcio omnium Christi.

Pœna autem sequestrationis, ut in eisdem Constitutionibus cavetur, tunc tantum locum habeat, quando propter peccatum mortale ad pœnam gravioris culpa que est damnatus. In Refectorio quoque ad mensam cum ceteris non sedebit, sed in medio Re-

fectory super nudam terram comedat, & providetur ei seorsum panis gravior, & potus aqua, nec reliqua prandij sui cum aliis miscantur ut cognoscatur, se in esse sequestrationem à consorcio aliorum, & quod privetur, nisi per penitentiam redeat consorcio Angelorum, ad Canonicas horas, & gratias post conversionem ante ostium Ecclesie transeantibus Fratribus, prostratus jaceat, dum intrant & exeunt, nullus autem audeat, se conjugere illi, vel aliquid mandare. Et infra: talis quamdiu in hac penitentia non communicet, nec veniat ad osculum yam.

Eodem etiam Cap. 9. q. Ita decretum est. Qui in Pralatum suum manus injecerit temere violentas, aut quemcumque lethaliter vel graviter, seu atrociter percussit, aut infra septa Monasterii super se arma invasiva portare præsumpsit; & carcerali custodia mancipietur. (& infra §. 5.) Quæmina quæcumque Fratrum secularibus personis, seu aliis extra obedientiam nostri Ordinis constitutis revelaverit, unde Fratribus vel Ordini infamia vel damna fuerint subsecuta; & carcerali etiam custodia mancipietur: & volumus quod hujusmodi Ordinis destructores possint nisi per Magistrum Ordinis, vel Generale Capitulum liberari.

Pœterea §. 8. contra conspiratores sequens pœna stabilitur. Si qui per conjurationem, vel conspirationem, vel malitiosam concordiam, adversus Priores, vel Pralatos suos manifeste se exercerint, de cetero in omni vita sua extremum locum sui Ordinis teneant, & vocem in Capitulo non habeant, nec in aliqua committatur obedientia.

Demum eodem Cap. 18. §. 9. contra alia gravissima crimina sequens pœna stabilitur. Statuimus quod si quis nefandam crimen concubitus contra naturam, homicidii, vel propinatis, etiam si sic non subsecuto, veneni commiserit; perpetuo carceri sit addictus, à quo nec per Magistrum Ordinis, nec per Capitulum Generale possit ante annos 20. liberari; & nihilominus pœnis aliis puniatur, secundum Pralati discretionem. Hæc tamen Constitutiones sicutum P. ad catorum.

Circa hoc verò pessimum, atque horrendum Sodomiz crimen notandum est, quod illius pœna de Jure Canonico est depositio, & perpetuus carcer; nihilominus ex Constitutionibus P. Regularibus hoc vitio infectis decretum est, ut privati intelligantur, & degradati iudicibus secularibus tradantur. Quæ Constitutio est septuagesima in ordine, incipiens: Horrendum, &c.

CAPUT V.

Quando, & quibus sit infligenda pœna Carceris.

Visitatorum in primis advertant, non solum evitent, neque pro omni crimine Religiosos fore incarcerandos; tum quia hoc est pro judicium intolerabile, ut notat Baidus in lib. 1. C. de integ. restitut. postulat. tum etiam, quia eo casu Visitatores de injusta captura strictam coram ipso Deo rationem reddent. Secundum, quod Pralati animadvertere debent, illud est, ut iudicia, quæ resultant ex processu, sint sufficientia ad capturam. Si autem quæras, quænam in iudicia sint sufficientia; oportet confidete prius, quod Religiosi triplici de causa (ut tradit Bernardus Diaz in sua Practica Criminali Cap. 126.) Carceribus tradi possunt.

Primò

CAPVT VI.

De poena carceris, & quibus infligenda secundum statuta Ordinis Minorum?

Primo custodiz causa, nempe cum crimen gravius est, Juxtaque veretur, ne Reus fugam ante judicium capiat; tunc enim in carcere includendus, quoad usque commissi delicti rationes excutiantur: & tunc sufficit, quod constet tantum de presumptione delicti, ut tradit Julius Clarus q. 20. ver. ad inquirendum.

Secundo. Cum delicti probatio quaedam inchoata; & semiplena habeatur ex indicis, aut infamia, quorum quidem vis alia esse sufficiens ad torturam inferendam; tunc Religiosus, cum in Religione non sit receptus usus, & consuetudo torturae, in carcerem est conficiendus, ibique pro criminis magnitudine aut rejanis, aut verberibus ad retitatem patfaciendam, impelli debet.

Carceris supplicium applicari solet in poenam criminis commissi, sententia definitiva Vilitatoris ita praesentente. Quo sane carceris genere nemo detinendus est sine plena probatione delicti; aliter legere erit, ut iudicio nondum expleto, jam Reus ordinaria poena plecteretur. In carcere vero ob criminis poenam inclusus, voce activa & passiva privatur, suaeque professionis locum amittit. Duo quidem prima genera incarcerationis, neque praedictam vocis activae, & passivae privationem; neque ullam infamiam praeseferunt; fieri enim potest, ut carceri quis ad custodiam inclusus, postea expensis ejus causis, innocens inveniatur.

Est etiam alia minor poena, quae proprie carcer dici nequit, quando Religiosus jubetur ire in suam cellam, sive in arrestum, ut alii dicunt, & ibi manere per aliquos dies Superioris arbitrio praescribendis. Haec etiam poena infligi solet, quando est periculum de fuga: frequentius vero applicari solet, non pro gravioribus, aut gravissimis, sed pro culpis gravibus tantum. Ex quo inferitur primum, ut optime adfert Navarrus, in alios Judices moris esse peccare, leviter capi jubentes aliquos, citra ullam necessitatem, infamiam, & suspicionem legitimam; nunc ob odium licet veniale, nunc ob vindictam, nunc ob rusticitatem, qua in se, vel suos est usus, nunc ob libitatem itam, nunc ob liberam Rei responsam, nunc in illis vel illis placeant, sicut Herodes, Act. 12. Qui apprehendit Petrum, ut placeret Judaeis: non confidenter quanta ignominia inurunt captos; praesertim si sint viri virtute, eruditione, nobilitate, & etiam divitiis insignes: neque perpendentes, quod ad restitutionem famae sic laesa teneantur.

Illud demum notandum est, Prioribus, aut Guardianis nullam in Religionibus permitti facultatem, ut possint Fratrem aliquem incarcerare, nisi alias esse periculum imminens de fuga delinquentis, aut id faciant ex peculiari commissione, & licentia Superiorum. Poterant tamen in cellam per viam arresti aliquem ex justa causa ad tempus includere, seu potius detinere, praecipiens ei, ne a cella discedat absque ejus jussu, sive licentia.

Carceris poena secundum statuta Fratrum Minoritarum, est reclusio alicujus in aliquo obferato loco, sine caputio, & chorda, Generalis vel provincialis, alicujus Praelati auctoritate facta, ut per statuta Salmanticensia, Cap. 7. & Vallisolerana, fol. 132. tit. de poena carceris, §. 2. cautum est.

Quare nullus praedictis Praelatis inferior potest alicquem sic formaliter carcerare, sed solum rationabilibus de causis, veluti in domo disciplinae, vel custodiae delinquentem removere, de consilio discretorum, ubi fuerit delictum, et evidenter manifestum, quoutque aliquis praefatorum Praelatorum admonetur, qui delinquit prout opportunum fuerit, provident, ut caveatur per eadem statuta, fol. 134. §. quod si quis, quod intelligi volunt etiam de fratribus, qui sunt de alienis familia, vel Provincia.

Ex antiquis autem Ordinibus statutis Salmanticensibus, Cap. 7. & Vallisoleranis ultimis, fol. 132. tit. de poena carceris §. 1. cautum est, quod formaliter carceratus, ut supra expressum est, semper consequenter est privatus actibus legitimis eo ipso, quo carceri est mancipatus: & quamvis liberetur a carcere, non intelligitur ad actus praedictos restitutus, nec restitui potest, praeterquam in Provinciali Capitulo, aut Generali auctoritate.

Ex iisdem statutis Salmanticensibus, Cap. 7. Vallisoleranis, eodem tit. fol. 133. §. nullus autem, Declaratio ex statutis Salmanticensibus & Vallisoleranis.

Ex iisdem etiam §. Quare ut atrociter, cavetur ut in omnibus Provinciis, & locis, saltem principalioribus carceres habeantur, omnino fortes, humani tamen, & lucidi, ut carceratus Divinum officium persolvere possint, ac piislectionibus pro eorum spirituali consolatione vacare, & quibus etiam Confessionis Sacramentum penitentibus concedendum est toties, quoties ab eis fuerit expostulatum: & qui perpetuis carceribus mancipati sunt, saltem in festo Resurrectionis Domini die, Sacratissimo Eucharistiae Sacramento reficiantur.

Ex iisdem statutis §. si quis vero, cavetur, quod liberans quempiam a carceribus, vel consentiens, vel consulens, & auxilium praebens, ex quo incarceratus auferat, & etiam custos, si de eorum malitia, & dolo legitime constiterit, carceribus mancipentur Provinciali arbitratu. Et si Guardianus ipse de his aut dolo, aut negligencia legitime convictus fuerit, eo ipso Guardianatus officio privatus sit: vel gravius etiam puniatur Superiorum arbitrio pro qualitate delicti: omnes porro formaliter carcerati tam temporarii quam perpetui, semel saltem singula hebdomada sexta feria coram fratribus capitulariter congregatis, disciplinam sibi adhibere debent, recitando Psalmum Miserere mei Deus, &c. & in pane & aqua humi

TESTA

Spirit. II

Inferitur ex Navarro.

V.

affigenda

noni enim, eligio' os fore pro iudicium. 1. C. de reprob. c. alu Vivano. am ipso Deo quod Pratu' cindicia, que aia ad capodicia sua. s. s, quod Ro. Bernardus 26.) Carce

Primo

mi genuflexi jejunare; & quo tempore ad carceres damnati fuerint, semper sine caputio & chorda ubique manere debent, ut per eadem statuta loco citato §. penultimo, & ultimo decernitur.

Hi autem, qui in domo disciplinae, vel custodiae retinentur, nullis ex praefatis poenis, & mortificationibus subjacere debent, ut per eadem statuta ibidem cavetur.

Quinam incurrant poenam carceris secundum statuta Ordinis Minorum.

Explicatio jam quid sit poena carceris, & quomodo adhibenda, nunc quinam eam incurrant, ex iisdem statutis breviter annotandum. Primum itaque illam incurrunnt proprietarii quicunque, qui etiam in proprietate morientes, Ecclesiastica privantur sepultura.

Eandem carceris poenam per sex menses incurrunnt, & omnium suffragiorum jure triennio carent, qui pro prima vice in fornicationis culpam inciderint, vel graviores speciem. Pro secunda vice per annum carceribus mancipandi, & omnibus Ordinis officiis perpetuo privantur. Pro tertia vice longiori tempore carceribus mancipandi, & ad omnia officia perpetuo inhabiles existere debent. De innominabili vero convictus, nudus omnino cum solis femoralibus coram Fratribus capitulariter congregatis, & manibus ligatis graviter est flagellandus, cum recitatione Psalmi *Miserere mihi Deus, &c.* & levissimis flammis hinc inde circumseptus quodammodo comburi debet, & ad perpetuos carceres irrevocabiliter damnari, ubi pane, & aqua tribus saltem in hebdomada diebus jejunare debet.

Eadem carceris poena puniendus est inobediens inobedientia contumacia, quae contumacia incurritur post trinam monitionem eodem die congruis intervallis factam: item apostatae omnes carceris poenam incurrunnt pro modo culpae apostasiae, ut supra latius ostensum est.

Item revelantes sacramentalem confessionem, cum perpetuo ab audiendis confessionibus suspendi debeant, & a ceteris legitimis perpetuo privari, carceri etiam Provincialis arbitrato sunt mancipandi: Item bimestri carceri mancipandi, & activa & passiva voce decennio privandi, qui secunda vice verbis, aut factis aliquem graviter provocaverint: & similiter qui improperaverint aliquem de delicto, pro quo jam alias fuit punitus: item Superioris arbitrato carcerandus, qui in proferendis obscenis, & turpibus verbis in vitiosus fuerit, ut incorrigibilis appareat, & scandalo sit carceris.

Semestri vero carceri mancipandum, qui lapidem, vel baculum, vel gladium, vel cuiusvis alterius generis instrumentum arreptum projecit ad percutiendum, vel alio quocunque modo percutere nilis fuerit: vel qui arma offensiva portaverit, vel in cella vel alibi retinuerit. Qui vero praedictis instrumentis percusserit, vel fratem, vel saecularem, carceris unius anni poenam luere debet, & omni suffragiorum jure, & a ceteris legitimis perpetuo privari, ac per mensem tertio in qualibet hebdomada coram fratribus capitulariter congregatis genuflexus comedere, illisque instrumentis, quibus ferire, aut percutere ausus est, ei de collo pendentibus.

Item carceri mancipandus, Generalis arbitrato, qui verbo, vel facto divisionem Ordinis procurare praesumpserit: perpetuo vero carceri

mancipandi incorrigibilis: tales sunt censendi qui ter de eodem gravi crimine convicti, & puniti, non respiciunt. Ad arbitrium vero Generalis carceri mancipandus, & ad Ordinis dignitates, & officia perpetuo inhabilis esse debet, qui per se, vel per alium literas, aut sigilla Praetorum, vel Principum, Generalium, vel Provincialium, aut aliarum notabilium personarum falsificaverit semestri carceri mancipandus, & infamis perpetuo esse debet, qui in iudicio quidquam falso, ac scienter deposuerit, vel ad id faciendum induxerit, aut revocaverit, vel revocandum procuraverit, quod verum depositum fuerat. Superiorum autem arbitrato carceribus mancipandus, qui tacito nomine, vel sub nomine alieno, literas, seu libellos latulisset edidit, miser, proferent, vel quomodolibet exposuerit in alicujus infamiam. Similiter Superioris arbitrato carcerandus, & omni suffragiorum jure triennio privandus est, qui alius, vel taxillis luserit.

Ad carceres perpetuo damnandi, quicunque post Religionis ingressum aliquod crimen admiserint, propter quod si illud in saeculo commississent, morte plecendi essent: Semestri vero carceri mancipandus, qui Generali ipsi rebellaverit, ultra alias poenas superius notatas, item bimestri carceri omnino mancipandus, & omni suffragiorum jure triennio privandus, qui recitatus, & appellationis ordinem à statutis praescriptum, & decretum, temere violaverit.

Pro multis aliis delictis praefigura à statutis carceris poena, de quibus videatur ibidem: brevitate enim studens, haec notata sufficere iudicavi.

CAPUT VII.

De poenis specialibus in Ordine Minorum contra delinquentes stabilitis, & primo de privationibus fieri consuetis.

Priuationes in dicto Ordine fieri consueverunt in triplici differentia, videlicet. Primo actuum legitimorum. Secundo Juris suffragiorum. Tertio officiorum privatio. Actuum legitimorum privatio est inhabilitatio ad omnia Ordinis officia, quae cum dignitate, ac superioritate conjuncta sunt, veluti Ministeratus, Communitatus, Definitoratus, Guardianatus. Potestatem sic privatus ad sacros ordines promovendi, & sacras eorum functiones exercere, & similes quaecunque officia praedicationis, confessionis, & lectionis, &c.

Privatio Juris suffragiorum, est inhabilitatio, tam ad ferenda, quam ad consequenda quaecunque vota, & suffragia in Ordine.

Officiorum vero Ordinis privatio, est inhabilitatio ad omnia praedicta, & ulterius ad confessionis, praedicationis, lectionis, parentariae, & visitationis munera obeunda; potest tamen sic privatus Ordines recipere.

Singula igitur praefata poenae applicantur gradatim delinquentibus. Primum privationem actuum legitimorum incurrunnt subornatores, & revelantes extra Ordinem secreta, in ipsius detrimentum & infamiam: qui perpetuo a ceteris legitimis privantur.

Secundo

Secundò. Actibus legitimis privantur recurrentes ad favores seculares, prout supra: nec relevari possunt, nisi per generale Capitulum proximè futurum.

Tertiò. Interceptas literas Prælatorum, vel Principum, vel Generalium, vel Provincialium, vel aliarum notabilium personarum quomodocunque malitiòse, vel per se, vel per alios: & similiter illas destruentes, impedièntes, retinentes, ne mittantur, aperientes, & similiter qui prædictorum literas sibi ipsi missas legere, aut aperire malitiòse distulerint: nec relevari possunt, nisi ab ipsi Generalibus, vel Provincialibus Prælati respectivè.

Quartò. Procurantes novitatem in Ordine, modo superius expolitò: nec relevari possunt, nisi per Generalem, aut Provinciale Prælaturum. Item non manifestantes opportunè defectus fratrum, tempore visitationis Ministri, aut Commissarii, tam Generalis quam Provincialis, sed malitiòse, & callidè in aliud tempus cuicunque Ordinis Prælatò manifestandos differentes. Item qui literas contra quempiam servaverint, & postea in iudicio, seu visitatione deduxerint, produxerint: qui omnes actibus legitimis privantur, & infames existunt, nec auditu possunt.

Quintò. Privantur etiam actibus legitimis qui sacro, ac venerabili sanctæ Inquisitionis officio delati, de levi abjurati fuerint: & similiter juxta sacræ Tridentinæ Synodi præscriptum, & sacrorum Canonum dispositionem, qui natalium patiuntur defectus, ut spurii, & consimiles, de qua re extant Constitutiones Xylti V. & Clem. VIII.

Sextò. Suffragiorum jure biennio privatur, qui Prælato suo in culpa, vel in mensa responderet, facultate prius ab eo non impetrata. Item qui alicui Prælato verba impropria, aut convitiis dixerit.

Septimò. Qui ad trimeses aut perpetuos carceres aliquando damnati fuerint: & si contingat eos misericorditer liberari, sic liberati, omni suffragiorum jure, & actibus legitimis perpetuo privari existunt, nec ad ea quovis modo amplius habitari possunt.

Octavò. Denique rebellantes Provinciali Ministro, seu Guardiano, aut Vicario, omni suffragiorum jure triennio privantur.

Nonò. Omnibus Ordinis officii privantur, qui per malinosam concordiam, seu conspirationem adversus alium, & maxime Superiorem se evexerint, & sic privati remanent, quousque per condignam satisfactionem à Generali, vel Provinciali Ministro releventur.

Decimo. Quicunque ad tribunalia secularia appellantes, & ad ea temerè confugièntes, privationem officiorum Ordinis incuriunt, & inhabilitatis perpetuè ad illa, & alia quæcunque exercenda, vocisque tam activæ, quam passivæ, ex constitutione Gregorii XIII. Quæ incipit, *Quoniam nostro, &c.*

Undecimò. Omnibus Ordinis officii privantur ad favores quarumcunque personarum extra Ordinem existentium pro obtinendis officiiis recurrentes, & similiter voce activæ, & passivæ ex Constitutione Pii V. quæ incipit *Pastoralis officii* & Gregor. XIII. quæ incipit, *Consuevit*. Quas pœnas incurunt, etiam ipsi Fratres pro favo-

ribus ejusmodi seculares sollicitasse negaverint, & seculares ipsi affirmaverint, ab eisdem Fratribus sollicitatos non fuisse, dummodo de malitiâ, & dolo tertii non constiterit: videlicet quod quis alius invidus, malitiòse rogatores subornaverit, ut quoquo modo noceret promovendis; & similiter privantur officiiis Prælati, qui tales ita recurrentes promoverint, vel promoveri consenserint, vel permiserint, & ad prædicta sua officia, & alia quæcunque in posterum obtinenda inhabiles existunt.

Duodecimò. Qui pecunias, vel dona quæcunque dederint, aut promiserint, ut pro se, vel pro aliis gradus, honores, dignitates, vel officia consequantur, vel in prædictorum favorem sententia feratur: & non solum ipsi, sed etiam qui talia dona receperint, quicunque fuerint, qui omnes sacrorum Canonum pœnas jure contra simoniacos statutas, ac præterea Constitutione Apostolica de muneribus non dandis assignatas, omnino incurunt.

Decimotertiò. Quicunque aliqua notabili infamia laboraverint ob crimina, de quibus accusati apud Prælaturum, convicti fuerint: ad Ordinis dignitates, & officia (ultra pœnas ob crimina sibi inflicta) perpetuo inhabiles existunt, cui pœnæ subjacent, quicunque infamia laborant, & similiter qui de re gravi in sacro inquisitionis officio delatus, abjuratus fuerit.

Decimoquartò. Privantur officio, Generalis arbitrio, Provinciales Ministri, qui delinquentes pro eorum demeritis punire distulerint usque ad Generalium in Provincias adventum, vel alio consimili prætextu, & denique rebellantes quomodocunque Commissario à Generali missò: qui perpetuo privantur Ordinis officiiis, & perpetuo inhabiles existunt ad alia quæcunque in Ordine exercenda, & voce tam activæ, quam passivæ privantur, ex Constitutione Gregorii XIII. Quæ incipit, *Quoniam nostro, &c.* quibus etiam omnibus, & singulis subjacent, qui Generali ipsi rebellaverint.

C A P V T VIII.

De Culpis gravissimis, earumque pœnis à nostris Constitutionibus impostis, ubi de pœna expulsiõnis.

Obstinati, seu correctionis incapaces pœna gravissima multandi sunt. Correctionis incapax & obstinatus ille reputabitur, qui legitime ob culpam mortalem ad graviores pœnas condemnatus, eam ferre ita decreta, ut tandem pœnæ subiecti nolit: qui statim in carcerem detradatur per tempus à Definitorio provinciali præscribendum, adhibitis piis consiliis, & exhortationibus, item jejuniis in pane & aqua, & aliis ejusdem remediis, quæ si non profint, denique à Definitorio generali ab Ordine expellatur tam verò carcer, quam ejusmodi remedia & multiplex charitatis significatio expulsiõnem præcedant.

Secundò. Si quis etiam (quod Deus avertat) fuerit convictus, aut suspectus vehementer de peccato contra castitatem, trudatur per annum

IESU

Spirit. II

annum dimidium in carcerem. Si autem externum notum fuerit, vel si peccatum iteraverit, poena dupla illi inferatur: quod si in his duobus eventibus resipuerit, post resipiscendum tantumdem temporis voce ac loco careat; verum tertia vice relapsus, quasi correctionis incapax expellatur.

Tertio. Qui cum scandalo secularium semel contra castitatem peccaverit, in carcerem detradatur per annum, vel etiam longiori tempore, prout Definitorio generali visum fuerit; expletoque hujus poenae tempore, voce ac loco anno uno careat; Superior vero saeculares, qui scandalum passi sunt, vocari faciat, quibus praesentibus, eam qui peccavit infligitur verbis corripiat, & in carcerem includi praecipiat: & qui hujusmodi remediis non resipuerit, tanquam incorrigibilis expellatur.

Circa poenam gravissimam, quae delictis etiam gravissimis imponenda est, observandum occurrit, quod culpa gravissima, quae simili poena plecti solet, est incorrigibilitas; incorrigibilitati autem expulsio à Congregatione respondet, postquam remedia multa prius adhibita jam non prodesse constat; nam si proficiunt, nemo incorrigibilis est censendus. Expelli ovis morbida debet, ne caeteras inficiat.

Nec sufficit sola correctio, etiamsi acerrima, asperaque sit; sed opus est, e domo sive Conventu delinquentem hujusmodi ejicere. Id optime notavit D. Hieronymus libro primo adversus Pelagianos, dicens, Heli filios quidem corripuisse, nihilominus à DEO fuisse punitum; cuius eam reddit rationem: *Quia non corripere debuit, sed abjicere.* Et libro primo contra Jovinianum. *Heli (inquit) corripuerat quidem filios; sed quia non abjecerat delinquentes, retrorsum cecidit, &c.* Cui sententiae consonat S. Joannes Chrysost. homil. 59. in Genes. *Quemadmodum (inquit) Medicus si morbum sectione indigentem, unzione aut emplastro curare voluerit, citò morbum incurabilem efficiet, tum congruam non adhibeat medicinam; ita senex ille, &c.*

Eodem quidem Medici exemplo usus est D. Basilus in Regulis suis disputatis, dicens: *Illi (id est Medici) quodcumque sanandum membrum insanabili morbo correptum invenerint, ne vitium latius proserpat, neve ex contagio diffusente contiguas partes corrumpat, illud secundo, si viderit, è tollere funditus soliti sunt, &c.* Et ibidem docet, eadem severitate utrosque spirituales Medicos, ut illud Christi Domini praecipitum exequantur: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, projice abs te.* Matth. 5.

Est autem hujusmodi poena consentanea valde antiquissima PP. Institutioni, & Religionum fundatoribus, quia ea ut plurimum utebantur contra facinorosos, & incorrigibiles, ut notatur in antiquis monumentis Ordinis Minorum, ubi refertur Privilegium Alexandri Papae VI. sub hac forma,

Alexander VI. fecit facultatem Generalibus Ordinibus Minorum, ut per semetipsum duxerant, & Provincialibus, ut ipsi cum consensu majoris partis Capituli, dictos Fratres Ordinis, quos incorrigibiles repererint, habitum expoliare valeant, & ab Ordine ejicere, atque contra quoscunque eis auxilium, consilium, favorem publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, aut quovis quasto colore super delatione dicti

habitus praesentes, etiam cujuscunque dignitatis, gradus, ordinis, aut conditionis fuerint, per consensum Ecclesiasticas, ac alia jure opportuna remedia (appellatione postposita) procedendi: invocando etiam, si opus fuerit, auxilium brachii saecularis, &c.

Ex quo patet, olim fuisse facultatem Praelatis elargitam à Summo Pontifice, incorrigibiles expellendi ab Ordine. Ut verò non contingat eorundem, quoad expulsionem praefatorum incorrigibilium, S. Bonav. supra Reg. Fratrum Minorum, quae est. 14. piissime docet, tria debere concurrere ad hoc: ut justè possint Fratres expelli ab Ordine, Primum, quod eorum delicta sint notoria Fratribus, & saecularibus. Secundum, quod Fratres eorum malo exemplo possint infici, & corrumpi, & saeculares scandalizari. Tertium, quod sint incorrigibiles. Et secus episcopi, his non observatis, non judicari D. Bonav. esse tutum in conscientia; licet in foro fori Praelati possint ex praedicta Apostolica facultate.

Quin addit ibidem D. Bonav. quod cum nec Papa, nec Praelati Ordinis possint liberare Fratres ab obligatione voti solemniter in professione emissi, eiciendo tales extra Ordinem, ultra scandalum, quod in animis saecularium potest generari, est exponere illos periculo damnationis aeternae; cum sic ejecti nequeant servare Regulam, quam promiserunt; sed tales debent perpetuis carceribus mancipari, & secundum exigentiam delictorum puniri, etiam ultimo supplicio, prout paniti solent Clerici saeculares secundum jura Canonica, quibus subjunguntur Religiosi, sicut reliquae personae Ecclesiasticae. Haec D. Bonaventura.

Qui autem dicendi sint incorrigibiles, expressè declarant statuta Ordinis Minorum, fol. 147. tit. de Incorrigibilibus, statuentia, quod incorrigibiles sint censendi, qui ter de eodem gravi crimine convicti, & puniti non resipiscunt. Quae declaratio est valde conformis alicujus Ordinum Instituti.

Haec autem poena in nostro Ordine à Praeposito Generali, & Definitoribus generalibus, & non ab aliis, factò juridicè processu, adhibenda est. Quae verò proprie dicenda est incorrigibilitas, ultra ea quae diximus, breviter exponamus.

Constitutiones Fratrum Praedicatorum, Cap. 19. de gravissima culpa ita declarant. *Incorrigibilis ille dicitur, qui nec culpam timet admittere, & poenas recusat ferre, vel eorum saepius repetita infestatione, iudicio discretorum cognoscitur non resipiscere: Talis de consilio discretorum careri mancipetur, & ibidem secundum exigentiam culpae iuxta discretionem Praelati, jejuniis, & abstinentiis puniatur, vel secundum Regulam S. Patris Nostri Augustini, si magis expediens iudicatur, per Magistrum Ordinis de Ordine nostro expellatur. Quod tamen mature fiat, ita ut appareans gesta cum voto processu, & sententia in scriptis, & cum debitis subscriptionibus & sigillis. Haec tamen Constitutiones Fratrum Praedicatorum.*

Ex qua doctrina, & ex aliis, quae traduntur ab Auctoribus circa materiam incorrigibilitatis observandum est, aliquem tripliciter dici incorrigibilem, atque de ejuj emenda jure optimo despectari. Primum. Quando in criminibus peccatis perseverat. Ita docent Abbas, Cap. Cum ab homine, num. 30. de iudiciis. Majoris lib. 1. de irregularitate Cap. 26. num. 4. Immo addit Abbas

Abbas ut supra, adhuc dici incorrigibilem, etiam si committat alia delicta dissimilia, id est non aequè gravia.

Verior tamen opinio tenet, requiri ad incorrigibilitatem, ut delicta sint similia, id est aequè gravia, aut graviora.

Secundò. Dicitur Incorrigibilis quis, quando ter monitus non desistit à gravibus culpis, ut post Abbatem & alios non infirmæ notæ Auctores, affirmat Sanchez lib. 6. Cap. 9. num. 4.

Tertiò. Incorrigibilitatem incurrit, qui sibi assignatum penitentiae locum, fugiendo desinit; alias si non arripit fugam, etiam si penitentiam non adimpleat, non dicitur incorrigibilis, ut prædicti Auctores post Abbatem annotarunt.

Quamvis autem D. Thomas quodlib. 12. art. ultimo & D. Bonaventura in Regul. D. Francisci q. 14. Sylvest. verbo, Religio. 6. q. ultima; & alii Auctores asserant, solos incorrigibiles expelli posse à Religione: quod quidem verum esse advertitur, stando in jure communi, ut bene advertebat P. Azor. tom. 1. Institutionum Morali um, lib. 12. Cap. 16. q. 3. At jure particulari, & ex vi instituti Religionum à Sede Apostolica approbati, ob multas alias causas potest professus expelli, ut constat ex variis Constitutionibus Religionum, à Summis Pontificibus approbatis: quæ Constitutiones etiam à Summis Pontificibus approbatæ, omnino revocantur à Sanctissimo D. N. Urbano VIII. qui novo Decreto contra Religiosos incorrigibiles edito, decernit, eos solos, qui tantum Jure communi sunt incorrigibiles, à Religione expelli debere.

Præterea inter gravissimas pœnas gravissimis delictis applicandas annumerantur ut aliqua in Constitutionibus Fratrum Minorum, quas refert Franciscus Aretinus in sua practica criminali Cap. 5. de pœnis gravissimis delictis intelligendis, quarum aliquas recensebimus, ut Visitationibus amplioris materiam in arbitrandis pœnis offeramus.

CAPUT IX.

De pœnis infligendis Apostatis, sive fugitivis.

INCURE aliqui DD. conferunt apostatam & fugitivum, pro eodem accipientes, cum multum inter utrumque distet; nam Religiosi fugitivi propriè dicuntur, qui à Monasterio recedunt absque licentia Superiorum, ut vagari possint extra ipsius potestatem, & obedientiam, ut colligitur ex lege, Quis sit fugitivus. Apostata autem propriè dicuntur, qui à monasterio recedunt animo, & voluntate, in perpetuum excutiendi obedientiæ jugum, deserendi que proprium institutum: quare si hic animus desit, sed fugiant ea tantum intentione, aliquando extra Religionem vagandi, posteaque ad Religionem redeundi, apostatae non sunt. Hanc differentiam sive distinctionem tradunt communiter Summistæ, & Commentatores D. Thomæ 2. 2. q. 1. 2. art. 1. ubi Cajet. Bannes, Arragon. Gregor. de Valent. & alii communiter.

Quare fugitivus, est nomen commune fugitivis, qui non sunt apostatae, & illis qui verè apostatae sunt. Omnis enim apostata est fugitivus; non verò omnis fugitivus est apostata.

Thom. à Jesu. Oper. Tom. 1.

Ex his primò inferitur, nihil refectere ad veram apostasiam, an habitus Religionis dimittatur, nec ne: sed verè apostatam esse, recedentem à Religione, animo nonquam redeundi ad illam, sive habitum retineat, sive dimittat. Ita docent Auctores citati.

Et è contra si quis dimisso habitu, fugiat ad tempus, animo tamen redeundi ad Religionem, non est apostata; sed tantum fugitivus, ut optimè docet Valentia, ut supra.

Secundò Inferitur, minus propriè aliquos Jurisperitos appellare illum Religiosum apostatam, qui ita suæ Religionis habitum alio habitu cooperit, ut ex erius non appareat: nam (ut superius diximus) habitus dimissio, vel detentio, nihil refert ad veram apostasiam; sed eam propriè constituit solus animus recedendi in perpetuum à propria Religione: & ita fuisse decisum à Rota, tenet Emmanuel Rodericus Tom. 1. q. Regul. q. 30. art. 2. Erat tamen tunc occultam habitum absque iusta causa, excommunicatus, ut probabilior lenientia tenet.

In nostris vero Constitutionibus, ut constat ex Capite 35. num. 1. 2. præter alias pœnas apostatis stabilitas, hujusmodi declarantur esse excommunicati, etiam si à Religione discedant, animo transeundi ad alium Ordinem, sequentibus verbis. Qui à Congregatione recedunt, etiam si ad aliam Religionem, præterquam Carthusianorum transiant, præter apostasiam, ipso facto excommunicationem, & infamiam notam incurrunt; excommunicatioque hujusmodi Preposito, vel cuiusvis alii commiserit, juxta litteras Xysti V. datas 27. Junij 1587. restitatur. Et quævis in nostris Constitutionibus indiscriminatim dicto Cap. 35. eadem pœna tam fugitivis quam apostatis designentur, excommunicationis tamen censura tantum videri imposita apostatis, ut patet ex contextu Constitutionis prædictæ: quæ excommunicationis pœna ferè in omnibus Religionibus contra apostatas facti solent.

Præter excommunicationem, tam Apostatis præterquam fugitivis in nostris Constitutionibus Cap. 35. pœna alia imponitur, quas hic breviter refectere conabor.

Apostata, fugitivus, & quivis injussu Prælati à Conventu recedens, si habitu nostro indutus, cum aliquo domesticorum scandalo exierit, per viginti dies; si cum scandalo secularium, per quadraginta dies in carcere deturatur: si tamen habitu nostro exutus abierit cum scandalo secularium, pro octoginta mittatur in carcerem: & Definitorium Provinciale in hoc ultimo evento consulatur, ut decernat, quomodo cum Reo procedendum sit, &c.

Omnes pœnas superius in hoc capite expressas, infligantur Prior, Vicarius, vel Præsides executioni mandantur. incipiet, & statim Provinciale monebit, præterquam cum apostasia, seu fuga intra octo dies sine scandalo secularium contigerit; tunc enim ipse cum primi discreti consilio, remedium providebit; sed si apostasia, seu fuga ultra octo dies duraverit, vel cum scandalo secularium acciderit, Prior, Vicarius, vel Præsides Definitorium Provinciale (si tunc celebretur) sin minus Provinciale statim moneat, ut decernat, quomodo qui fugit, in carcere detineri, voce, ac loco carere, alio ac alio remedio excerci debeat, nec sine illorum jussu Reum è carcere custodia liberabit.

R r r

Qu

Quis vi- gorose sit dicendus Apostata.

Deciso Rota sacra circa apostatam religiosum vestes non deponere sed occultantem infra alias vestes, quam decisionem tenet & sequitur Rodericus tom. 1. Regul. q. 30. art. 2.

TESTU

Spirit. II

Qui semel & iterum fugerit, præter penas superius expressas, Congregationis antiquitatem amittat, & in posterum à die reditus, ac nova receptionis, si computetur.

Qui tertia vice fugerit, ut Novitius recipiatur, nec ullo antiquitatis jure gaudebit; sed post annum à receptione ultima, ejus antiquitas incipit computari.

Verum qui quarta vice fugerit, juxta Literas Pij V. tanquam incorrigibilis expellatur. Præterea si apostata, vel fugitivus tres menses absuerint, antiquitatem Congregationis amittunt, quemadmodum de Apostasia secunda decretum est. Si annum integrum absuerint, quasi Novitij recipiantur, ac si ter apostata fuissent. Si verò ultra annum, Desponsorium generale judicet, an statim sint censendi incorrigibilis, & pro arbitrio suo puniat. Hæc sunt, quæ circa apostatas, sive fugitivos nostræ decernunt Constitutiones.

CAPVT X.

Quæ sint, quæ in delictis excusare possunt ad minuendam Pœnam?

PRIMò furor, & insania excusat à delicto: nam si delinquens tempore delicti commisi erat quidem furiosus, aut mente captus, non potest propter illud puniri. Si verò tempore delicti commisi erat sanæ mentis, & postea est factus furiosus, licet puniri non possit ordinaria pœna, dum est furiosus; puniri tamen potest extraordinaria, arbitrio Judicis, ut docet Baldus in L. Furiosum. C. Qui testamentum facere potest: cujus opinio communiter ab omnibus recipitur, ut docet Julius Clarus q. 60. versiculo, sed quero.

Secundò. Ira quandoque delictum excusat; interdum verò minimè; nam aut provenit ex justa causa; & tunc non excusat in totum, juvat tamen, ut delinquens mitius puniatur, ut in viro occidente uxorem deprehensam in adulterio: ira enim potest dici quidam brevis furor: aut ira provenit ex injusta causa; & tunc nullam excusationem præ se fert.

Tertio. Ebrietas excusat à dolo, sed non à culpa, atque adeo committens delictum tempore, quo est ebrius, puniendus est, ut communis DD. sententia tenet; non tamen ordinaria, sed tantum extraordinaria pœna. Verum tamen si sine culpa factus fuisset ebrius, ut si socii ipso inscio, sal in vino apposuisent, (ut inquit Julius Clarus) ipse est à culpa, & à dolo prorsus excusandus.

Quarto. Si aliquis dormiendo delinquat, hominemque vulneraverit, verè excusandus est: quia tempore delicti non erat compos mentis: & ita tanquam furiosus reputatur. Ita Clarus ut supra; quod tamen intelligi debet, quando ei dormienti similia evenire non solent: quod si ei soleant contingere, ut scilicet à lecto surgat, & enssem evaginet, & similia faciat, (ut de multis legimus) tunc si ipse non præcavisset, claudendo sui cubiculi ostium, diceretur esse in culpa, atque adeo deberet pœna extraordinaria puniri. Ita tenet communis opinio, ut idem Julius Clarus docet, ut supra.

Quinto. Ignorantia Constitutionis punientis delictum, quando delictum, quod punitur ab ipsa Constitutione, est etiam prohibicum de Jure

communi, non excusat; nam tunc debet puniri secundum dispositionem Juris communis.

Secus esset, si tantum delictum puniretur Constitutione, vel Decreto: nam tunc excusatur Reum, licet non omnino; absolvere tamen excusat, ad omnem penam in Constitutione taxatam subeundam.

Sexto. Pœnitentiæ in delictis quandoque delinquentes excusant: loquor de pœnitentiæ, non de illa, quæ sequitur post delictum commissum; sed de pœnitentiæ ante delictum perpetratum, ut si quis volens committere delictum, antequam committeret, pœnituit, & illud non commisit; quod intelligi debet, quando potens committere delictum non voluit, sed pœnitentiæ proposuit: tunc enim licet in totum non excusetur, mitius tamen punitur. Docet Clarus loco ut supra.

Illud tamen observandum est, quod licet affectus, seu conatus ad delinquendum, etiam si non sequatur effectus, puniatur non aliter, ac si ipse effectus secutus fuisset, ut constat ex l. 1. §. Divus. ff. ad l. Juliam, de sicariis; tamen hodie de generali consuetudine non punitur affectus, sive conatus, nisi sequatur effectus: non inquam punitur pœna delicti ordinaria, sed bene pœna extraordinaria, ut post multos Jusperitos docet Clarus, ut supra; quam consuetudinem esse approbatam per totum Mundum, docet Arenus in lege 1. §. finali. ff. ad legem Juliam, & Consilio 14. num. 3. Quam etiam sententiam in delictis utriusque atrocissimis procedere, docentur alii Auctores, in quibus docent affectum sive conatum, pœna ordinaria non esse puniendum.

Cæterum ubi conatus, vel minæ puniuntur à statuto aliqua pœna particulari, tunc Judex condemnare debet Reum, ad pœnam taxatam Legge.

Sepimò. Quando Reus pœnæ à lege statuta pro delicto ab illo perpetratò, capax fore non est, illam Judex commutare debet in eam, cujus est capax.

CAPVT XI.

Quæ sint, quæ observari debeant à Visitatoribus in sententiis pœnalibus ferendis.

MULTA sunt, quæ Visitatores præ oculis habere debent in ferendis sententiis, maxime pœnalibus. Primum est, ut Prælati imponant pœnas secundum delictorum gravitatem, juxta illud Deuteronomii 25. Pro mensura delicti erit & plagarum modus. Quare pœnam augere minimè potest, si alicui delictò, à lege taxata sit, nisi forte aliqua circumstantia delictò annexa id expostulet. Sed neque minuere, nisi ex legitima causa, quam in sententia exprimere debet; sicut illis verbis: *Justu de causis animum nostrum moventibus.*

Ita pariter tenet communis opinio, etiam de pœna imposta à statuto, sive Constitutione, quam ex causa Judex minuere potest, ut post alios docuit Covarruvias lib. 2. Resolutionum, Cap. 9. num. 8.

Curet singulis delictis ponere illas pœnas, visitator quæ à Constitutionibus proprie Familiz ordinatæ sunt. Pœna enim à propriis Constitutionibus imposita, tantam vim habet, ut pœnas à Jure communi

IESU

Spirit. II

Reo infligantur pena a constitutionibus proprie Religionis ordinata pro tali delicto. Si committatur delictum pro quo certa pena statuta a Religione non ad id visitatores non veniantur quae ad propriam Familiam emendandam aut corrigendam conducunt. Demum si omnia ista delinere Praelatus imponat penas, seu arbitrio, quae uti delicti condignae. Debet autem Visitator in arbitrandis huiusmodi penis plura considerare, videlicet delinquentis conditionem, an soleat sepius delicta perpetrare? an casu accidit, non an equis an cordas, vel accessit id fecerit? & an laudabilem, & quale fuerit ortum ex delicto? Debet praeterea attendere qualiter loci, ubi delictum commissum fuerit, an in loco sacro, vel extra? in foro, aut via publica, vel in Monasterio? delicti insuper gravitatem, aut diuturnitatem, iniuriaque illatae modum, atque atrocitatem, aut damni dati magnitudinem examinare oportebit? perionae insuper offensa circumstantias expendere, cum ipse sint quae augere, aut minuere soleant quodcumque facinus, an nullis fuit? an dignitate praeditus? an Superior, vel subditus? an laicus, vel sacerdos? quae optime considerat Diaz in sua practica Cap. 128.

communis liberas tollat, ita Clarus lib. 5. §. 8. Adulterium, & §. finali q. 85. verbo, debet etiam. Quod si in Constitutionibus Religionis poene pro aliquo delicto statuta non sint, tunc recurrendum est ad poenas a Jure Canonico institutas, quae ad Regulae normam, sive Constitutionum moderanda sunt, & dirigenda. Omnibus autem deficientibus, deveniendum est ad consuetudinem; etenim consuetudo optima est legum interpret. Quare si certa poena ex consuetudine adsit, poena illa debet imponi. Quod si consuetudo non sit, tunc ex aliis legibus similibus progrediendum est ad similia, ut docet Innocentius Cap. Qualiter & quando, verfici lem nota, de aculationibus. Ex his enim quae contingunt in Clericis, multis mandandis conscripi potest, quid sciendum sit in Monachis, atque ex legibus, quibus non ut Praelati aliarum Religionum deservi possunt, quam visitatores non veniantur, quae ad propriam Familiam emendandam, aut corrigendam conducunt. Demum si omnia ista delinere Praelatus imponat penas, seu arbitrio, quae uti delicti condignae. Debet autem Visitator in arbitrandis huiusmodi penis plura considerare, videlicet delinquentis conditionem, an soleat sepius delicta perpetrare? an casu accidit, non an equis an cordas, vel accessit id fecerit? & an laudabilem, & quale fuerit ortum ex delicto? Debet praeterea attendere qualiter loci, ubi delictum commissum fuerit, an in loco sacro, vel extra? in foro, aut via publica, vel in Monasterio? delicti insuper gravitatem, aut diuturnitatem, iniuriaque illatae modum, atque atrocitatem, aut damni dati magnitudinem examinare oportebit? perionae insuper offensa circumstantias expendere, cum ipse sint quae augere, aut minuere soleant quodcumque facinus, an nullis fuit? an dignitate praeditus? an Superior, vel subditus? an laicus, vel sacerdos? quae optime considerat Diaz in sua practica Cap. 128.

inferat eodem tempore, sine ullo intervallo, ut sentit Glossa in dicta lege, nunquam plura. Si vero delicta sint diversi generis, si committantur ex intervallo, omnia punienda sunt. Postremo scite debent iudices, pro sententia condemnationis ferenda, quod sepius contingit, quod in eodem crimine multi, licet diverso modo, intervenire possunt, qui tamen omnes diversis poenis sunt puniendi, v. g. alicui imputari potest, quod delictum ipsum propriis manibus commiserit, alii quod sciens, & particeps fuerit, aut quod de delicto faciendo tractaverit, aut quod consilium, seu mandatum dederit, aut auxilium praestiterit, aut illud postea ratum habuerit. Regulariter si res atente consideretur, sola Regularis scientia delicti non est punibilis, maxime in eo, qui nullam habet facultatem prohibendi, hoc scientia tamen fallit in crimine lese Majestatis; nam delicti non sciens delictum proditoris contra Principis est puniendum, puniendus est poena mortis, si non revelet, secundum communem DD. opinionem: cipe a quibus a simili in Religione, qui scire tracta criminum contra personam Generalem, vel contra Religionis bonum, & non revelaret, teneretur ea dem poena, quae de ipsum delictum committens, ut egregie docet Franciscus Avennus, Cap. 8. de sententis penitentibus, ubi consequenter etiam docet, quod frater, qui scit alium fratrem committere delictum aliquod, quod vergit in perniciem, vel infamiam Religionis, & illud non denunciat Praelato, qui removere, vel providere possit, potest, immo debet puniri arbitrio ipsius Praelati. Quid vero sciendum sit de eo, qui prohibere potuit, ne committeretur delictum, aut eum qui simpliciter consensit in eodem delicto, aut qui illud ratum habuit post jam commissum, aut qui consilium dedit alicui, ut delinqueret, aut alias delictum committi mandaverit, consensulendi sunt Summis, qui plene de omnibus his circumstantiis, in materia de furto, homicidiis, aliisque in locis disputant. Haec sunt, quae circa theoriam, & praxim in Regularium visitatione observanda, notari digna nobis occurrunt, quae omnia, & nos sanctae Romanae Ecclesiae iudicio, & censurae libenter submittimus, cupientes ut euncta ad Dei gloriam, Religionis augmentum, & Animarum salutem cedant.

Finis Quarti, & ultimi Tractatus.

